

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

ความเปลี่ยนแปลงในชนบทภาคเหนือ : ศึกษาการ
จัดการสมบัติชุมชนของ “ชุมชน” และ “ห่อมบ้าน”
อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2500 - 2550

ผู้เขียน

นายอนุภาพ นุ่นสง

ปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ประวัติศาสตร์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ศ.ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของชนบทภาคเหนือผ่านการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ภายใน “ชุมชน” และ “ห่อมบ้าน” บนฐานการจัดการสมบัติชุมชนในช่วง พ.ศ.2500-2550 ภายใต้บริบทต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม อันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงสถานภาพและความหมายของชุมชนชนบทในสังคมไทย พร้อมกันนั้นต้องการอธิบายว่าการที่ “ชุมชน” กับ “ห่อมบ้าน” มีขนาดและระบบความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน ทำให้มีศักยภาพในการจัดการสมบัติชุมชนที่แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่าความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจากการเปลี่ยนระบบการผลิตแบบยังชีพไปเป็นการผลิตเชิงพาณิชย์อย่างเข้มข้น รวมทั้งการสถาปนาอำนาจอธิปไตยในพื้นที่ในช่วงเวลาดังกล่าวได้เปลี่ยนระบบความสัมพันธ์ในชนบทอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งจากระบบความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานภาพ ความหมายของสมบัติชุมชนตามไปด้วย เดิมทีชาวบ้านหลายๆห่อมบ้านจัดระบบความสัมพันธ์โดยรวมกลุ่มเป็นชุมชนขนาดใหญ่เพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดในการดำเนินชีวิต ทั้งด้านทรัพยากร แรงงาน ฯลฯ ด้วยการสถาปนาสมบัติชุมชนขึ้นมา เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ พิธีกรรม การแลกเปลี่ยนแรงงาน ฯลฯ ซึ่งคนในชุมชนจะจัดการ รักษา และใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ต่อมาเมื่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการขยายอำนาจรัฐธำโสมเข้าสู่ชนบท ทำให้การผลิตแบบยังชีพถูกแทนที่ด้วยการผลิตเชิงพาณิชย์ ใช้ทุนอย่างเข้มข้น ทั้งเม็ดเงิน เครื่องจักร แรงงาน และการปฏิสัมพันธ์กับตลาดอย่างแนบแน่น รูปแบบการผลิตเป็นไปในเชิงปัจเจก ขณะที่การขยายอำนาจรัฐผ่านการประกาศพื้นที่ป่าอนุรักษ์ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถแสวงหาที่ดินได้อย่างอิสระ การปรับตัวของพวกเขาคือการยึดครองที่ดินที่เป็นสมบัติชุมชนมาเป็นสมบัติส่วนตัวเพื่อใช้เป็นปัจจัยการผลิต ดังนั้นเมื่อสมบัติชุมชนที่ทำหน้าที่ร้อยรัดความสัมพันธ์ของคนในชุมชนถูกทำลายลงทำให้ไร่ปลั่งเกาะเกี่ยวกันภายใน ในที่สุดความเป็นชุมชนในปัจจุบันไม่มีอีกต่อไป

นอกจากนี้ ยังพบว่า ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีผลทำให้สมบัติชุมชนในระดับชุมชนพังทลายลงก่อนเพราะเป็นหน่วยความสัมพันธ์ขนาดใหญ่ มีสมาชิกที่หลากหลาย มีอาณาเขตที่ไม่แน่นอนทำให้ระบบการควบคุมหละหลวมจึงถูกชาวบ้านยึดครองเป็นสมบัติส่วนตัวก่อน ขณะที่สมบัติชุมชนระดับห้วยหมู่บ้านได้พังทลายลงทีหลังเพราะเป็นหน่วยความสัมพันธ์ขนาดเล็ก มีจำนวนสมาชิกและอาณาเขตที่แน่นอน ทำให้ระบบการควบคุมมีความเข้มข้นมากกว่าในระดับชุมชน

พร้อมกันนั้นยังพบว่าความหมายของสมบัติชุมชนมิได้หยุดนิ่ง สามารถเปลี่ยนแปลงไปมาได้ อย่างในอดีตชาวบ้านมีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตต้องพึ่งพาทรัพยากรรอบตัวจึงต้องให้ความหมายกับสมบัติชุมชนที่เป็นแหล่งหล่อเลี้ยงชีวิต ทว่าจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจชาวบ้านสะสมทุนจนเลื่อนชนชั้นได้ ปัจจัยในการดำเนินชีวิตย้ายตำแหน่งจากทรัพยากรรอบตัวไปอยู่ที่ระบบตลาด สมบัติชุมชนจึงถูกเปลี่ยนความหมายจากแหล่งหล่อเลี้ยงชีวิตไปเป็นปัจจัยการผลิตแทน

เช่นเดียวกับสถานะภาพของสมบัติชุมชนที่สามารถเปลี่ยนแปลงสถานะภาพไปมาได้ จากเดิมที่เป็นสมบัติชุมชน แต่จากการสถาปนาอำนาจเหนือพื้นที่ของรัฐทำให้สมบัติชุมชนเหล่านั้นเปลี่ยนไปเป็นสมบัติของรัฐ ครั้นเมื่อมีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสมบัติชุมชนรวมทั้งสมบัติของรัฐเหล่านั้นก็พร้อมจะถูกเปลี่ยนสถานะภาพมาเป็นสมบัติส่วนตัวได้ทุกเมื่อ

Thesis Title

Rural Transformation in Northern Thailand : A Study
of Common Property Management of “ Community”
and “Sub-Village Cluster” in Mae Chaem District,
Chiang Mai Province from 1957 to 2007

Author

Mr. Anupap Nunsong

Degree

Master of Arts (History)

Thesis Advisor

Professor Dr. Attachak Sattayanurak

ABSTRACT

The thesis study the rural transformation trajectory in the Northern Thailand through the aspect of relationship transformation in the “community” and “sub-village cluster” based on the common property management during 1957-2007 under the various context of economic, political and cultural, which led to the transformation of the position and meaning of the rural community in Thailand. The study also illustrate that different sizes and different relationship features between the “community” and the “sub-village cluster” have been significant contribute to the different capacity of common property management.

The findings reveal that the rural economic transformation from the subsistence economy to the market-based economy increasing rapidly. In the other hands, the constitution of the state authority over territory, has been transforming the relationship in the rural society vastly and profoundly. This transformed relationship has been subsequently contributes to the transformation of the position and meaning of the common property. In the past, the rural remains in the several units of the sub-village clusters. Then they were aggregated to be a community for overcome the living conditions included; property, labor and so on; through constitution of

common property such as water resources, rituals and so on, and the villagers in the community have to participate in management and conservation activities.

Then the economic transformation and state authority fluxing in the rural society, substitute the subsistence economy by the market-based economy. There are the intensive capitals including finance, machine, labor as well as its relevance to the market intimately and the mode of production becoming more individualism. While the state power expansion was rectified through the process of conservative forest constitution impact to the villagers and they do not have power to pioneer the new land to use freely. Their adjustment is that they possess the common property as the means of production. Therefore, when the common property was destroyed and the power that links the relationship among the villagers was disappeared. Consequently, the community-ness in nowadays is not exist anymore.

Moreover, the collapse of the common property management come from several factors included: the unit of relationship is too large, numerous members and the ambiguity of the territory boundaries. These factors cause the control system of the common property reckless. Consequently, the villagers possess the common property. Then the common properties in the sub-village cluster level are collapse, because it is the small unit of relationship, the amount of member is stable and territory is clearer than the community.

Furthermore, the study also found that the meaning of the common property is variable. For instance, when the villagers undergo the limited conditions of living that is the surrounding property; therefore, they gave the meaning of common property as the means of living sources. Then, the economic transformation had come and the villagers can accumulate the capitals till they can mobile to the upper class. Therefore, the means of livelihoods are disposed from the surrounding properties to the market-based economy. Lastly, the common property was changed its meaning from the means to foster livelihoods to be the means of production.

As well as the position of the common property that can transform its position fluidly. As in the past, the surrounding resources were common property. Then, when the state constituted its power, it pushes those common property dispose to the state properties. Therefore, when the economic transformation has come to the community, both common property and state property are readily to dispose to the private properties.